

Usolidariske gyrotilhengere

Spredning av *Gyrodactylus salaris* er en av de mest omfattende tapsfaktorer mennesket har påført norske laksebestander de siste årene! Til tross for gode metoder for å fjerne parasitten ønsker mange nå å beholde den i Driva. Det er kunnskapsløst, kortsiktig og usolidarisk.

Forskerne har funnet at nesten 90 % av lakseungene dør etter introduksjon av parasitten og at laksebestanden i løpet av få generasjoner er utrydningstruet eller utryddet.

Miljøvernmyndighetenes mål er å utrydde parasitten fra infiserte vassdrag og handlingsplan forligger. Faglig grunnlag og politisk vilje er på plass.

Mange i Drivaregionen synes det er blitt mer laks i elva, at det observeres mindre gyro og mer yngel i vassdragets øvre del. Flere mener bygging av fiskesperre og behandling av vassdraget er unødvendig og kan gi økonomiske tap i turistnæringen. Dette er uansett kortsiktig tenkt. Å fjerne parasitten vil gi de største økonomiske gevinstene. Tidsperspektivet må være at kommende generasjoner også skal kunne drive lakseturisme rundt den unike villaksen i Driva. Nå utgjør hybrider av laks og sjøaure nesten en tredjedel av alle utvandrende smolt og fangstene er langt lavere enn før parasitten kom.

Å beholde gyroen i håp om at naturlig seleksjon skal gi en laks som kan leve med parasitten er en usolidarisk løsning. En slik strategi vil over tid føre til spredning av parasitten til nye vassdrag og det blir også umulig å fjerne den fra allerede smittede nabovassdrag.

Det er kunnskapsløst, kortsiktig og usolidarisk å ville beholde gyroen i Driva!

Tone Løvold
Seniorrådgiver

Frode Staldvik
Daglig leder

Kan gyroen i Vefsna også drepe all bestandsrettet forvaltning av Norsk villaks?

Gyrodactylus salaris er en effektiv laksedreper. Den er en fremmed organisme i Norsk natur som må fjernes. For bare to år siden spikret myndighetene fast en strategi for å nå det målet. Og det finnes ingen alternativer. Lar vi den være i fred vil den uvilkårlig spre seg fra infiserte vassdrag til friske. Våre unike stammer av villaks vil før eller senere bli utryddet. En til nylig ukjent innsjøforekomst av gyro vil øke kostnadene med å fjerne laksedreperen fra Vefsna, og det kan synes å være tilstrekkelig til å stoppe regjeringas bekjempelse av den. Myndighetenes plutselige ubesluttsomhet gjør at vi nå frykter at laksedreperen likevel kan bli villaksens bane.

Rømt oppdrettslaks, mye lakselus og feilbeskatning er av mange, inkludert regjeringa, også holdt for å være alvorlige hindringer for å bevare og utvikle våre sunne og unike villakstammer. Det vil nytte lite å øke innsatsen på disse områdene om laksedreperen med tiden likevel vil innta vassdragene våre. Vises ubesluttsomhet overfor gyroen kan det direkte redusere næringenes og forvaltningens motivasjon for å stoppe både skadelige rømminger, spredning av lakselus og feilbeskatning. Heller ikke det tåler villaksen.

Økonomiske ringvirkninger av laksefiske er langt over 1 mrd kr per år. Tapt verdiskaping langs laksedøde gyrovassdrag utgjør årlig hele 250 mill. kr. Å fjerne gyroen fra Vefsnaregionen koster også mye, anslagene er ca 150 mill kr, men det er lite sammenlignet med beløpene over. Og for å få den nødvendige starten i år, trengs 29 mill kr. Fjernes den fra Vefsna er hele Nordland gyrofritt og den overhengende spredningsfaren til blant annet Namsen og Rana stoppes.

Regjeringa kan med gyrotiltak bidra til å sikre både en av våre viktigste symboler på ren og vill norsk natur og villaksens store verdi for til bolyst, kultur, rekreasjon, og også dens egenverdi som art. Men da må dens egenart tas vare på, hver unike laksestamme må bevares. Det står altså ikke bare om å fjerne gyroen fra Vefsna, men om å opprettholde vår evne til å bevare norsk villaks sin egenart ved bestandsrettet forvaltning. Da må oppdrettsnæringa stoppe rømmingene av oppdrettslaks og holde lakselusa under kontroll – og regjeringa fjerne laksedreperen *Gyrodactylus salaris* fra norsk natur.

Død over Gyro i Driva

Den fantastiske villaksen er generelt i sterk tilbakegang. Årsakene er åpenbart flere. Noen av dem verken kjenner vi omfanget av eller har umiddelbare egnede botemidler mot. For lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er det annerledes. Her har vi både kunnskap, metoder og penger til planmessig å bli kvitt trusselen. Derfor er det overraskende at noen ønsker å beholde den. Eksempelvis er det sterke motforestillinger mot de planlagte tiltakene for å fjerne laksedreperen fra Driva.

G. salaris er en introdusert art med drepende suksess i Norge. Parasitten ble innført for mer enn 30 år siden. Erfaringsgrunnet og kunnskapsnivået om hva som skjer i vassdrag som blir infisert er derfor stort. I vassdrag parasitten, invaderer dør nesten 90 % av laksen innen kort tid, og i løpet av få laksegenerasjoner vil laksestammen være utryddet eller utrydningstruet. Det gjør *G. salaris* til en av de mest omfattende kjente tapsfaktorer forårsaket av menneskelig aktivitet som har rammet norske laksebestander de siste årene! Også økonomisk kan *G. salaris* betraktes som en trussel. Ifølge myndighetenes beregninger fører parasitten til et årlig samfunnsøkonomisk tap i størrelsesorden 200-250 mill. kroner. Det samlede tapet ble allerede i 2002 beregnet til å være i størrelsesorden 3-4 milliarder kroner. Et tap som i stor grad rammer lokalsamfunnene rundt de smittede vassdragene. Norge har signert konvensjonen om biologisk mangfold. Vi har dermed forpliktet oss internasjonalt til å få fjernet parasitten. Heldigvis finnes det her, i motsetning til mange andre ansvarsområder, både politisk vilje, midler og et faglig grunnlag i form av en godkjent handlingsplan for å få dette til. Et flott utgangspunkt!

Miljøvernmyndighetenes mål er altså å utrydde *G. salaris* fra infiserte vassdrag. En langsiktig handlingsplan utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning (DN) og den skal følges for å nå dette målet. Planen som ble lagt fram i 2008 er et grundig stykke arbeid som har tatt for seg virkemiddelbruken spesielt. Rotenon er fortsatt forvaltningens viktigste virkemiddel for bekjempelse av *G. salaris*. Det virkemidlet eller den kombinasjon av virkemidler som til en hver tid antas å gi størst effekt skal benyttes. Dette er en absolutt forutsetning for å nå målet! Av totalt 46 smittede elver, er så langt hele 21 av dem friskmeldt som følge av vellykkede rotenonbehandlinger, 5 er under overvåking etter endt behandling, mens 11 vassdrag fremdeles ikke er forsøkt behandlet.

Det har vært mislykkede behandlinger. I ni elver er situasjonen den at selve behandlingen har vært mislykket eller at smitten har kommet tilbake fra nabovassdrag der behandlingen var mislykket. De har likevel gitt mye kunnskap om hvordan behandlinger bør gjennomføres. Grundige evalueringer er gjort, og sjansene for og lykkes har nå økt. At en har lyktes i de store vassdragene Rana og Røssåga, viser hvor langt en nå har kommet!

Driva er en stor og komplisert elv. For Driva vil bygging av ei fiskesperre 24 km opp i vassdraget være nødvendig før en kjemisk behandling kan skje. Det vil øke mulighetene for å lykkes vesentlig, og spare mange mil av elva fra å bli behandlet. I tillegg gir det en svært god

mulighet for å ta vare på sjøørreten på en naturlig måte i hele perioden. Det er ikke tvil om at en kjemisk behandling av Driva vil by på utfordringer. Vi snakker om store, kostbare og tidkrevende inngrep. Fiskesperren må stå i minimum 5 år før behandlingen kan iverksettes. Selve behandlingen vil trolig skje over 2-3 år. Deretter er det snakk om 7-8 år (max smoltalder + ett år) før elva tidligst kan friskmeldes. Likevel er det en sjanse for å mislykkes. Uansett er det forsøket verd, og vi er forpliktet til å gjøre det! Vårt tidsperspektiv må være at våre barn og barnebarns barn også skal få oppleve villaksen i Driva.

I Drivaregionen har frykten for at bygging av fiskesperre og behandling av vassdraget skal gi økonomiske tap i turistnæringen fått solid feste. Avlsgenetikere har dessuten fått folk til å tro at alt vil ordne seg dersom det iverksettes systematisk avl på laks som tåler parasitten best. Noen mener også at svaret ligger i naturlig seleksjon, og at laksen i Driva allerede er i ferd med å bli resistent. Dette ut fra opplevelsen av at det stadig blir mer laks i elva, at det observeres lite påslag av *G. salaris*, og videre at det stadig blir bedre yngeltetthet i øvre deler av vassdraget.

Til dette er det bare å si: Det er den langsiktige forvaltningsstrategien av villaksen som vil gi de største økonomiske utellingene. I dette tilfellet - et målbevisst planlagt arbeid for ei *G. salaris* fri elv. Å avle fram en immun laks kan nok sikkert la seg gjøre, men resultatet vil uansett være noe annet enn den unike Drivalaksen, og ideen er for lengst forkastet av myndighetene. Det har ingenting med bevaring av villaksen å gjøre, og er ikke et aktuelt virkemiddel for miljøforvaltningen. Ideen om å vente på at naturlig seleksjon skal gi en laks som kan leve med parasitten er heller ingen løsning. En slik strategi over tid vil føre til at stadig flere vassdrag blir smittet. Det kan vi ikke forholde oss passive til!

For Drivas framtid som attraktiv lakseelv og for å hindre videre spredning av parasitten til nye vassdrag må handlingsplanen gjennomføres. Laks med *G. salaris* kan i dag gå helt opp til E-6 i Drivdalen sør for Oppdal. Driva utgjør derfor i dag en enorm smitterisiko. Det er med andre ord også behov for at etablering av fiskesperren skjer raskt slik at man får redusert spredningsmulighetene for parasitten så fort som mulig. De som motarbeider tiltakene i Driva tar på seg et stort ansvar. Ikke bare for villaksens framtid i Driva, men også for nærliggende vassdrag.

KLV oppfordrer sterkt til at best tilgjengelig kunnskap skal benyttes i forvaltningen av villaksen, det gjelder også for laksedreperen *G. salaris* i alle gjenværende infiserte vassdrag i Norge.

Knut Mørkved
styreleder

Frode Staldvik
daglig leder